

Verborgen God

Al sinds mensenheugenis zijn velen ernaar op zoek: naar het antwoord op de vraag of God nu wel of niet bestaat. De discussie laait regelmatig op. Nu eens leidt dat tot hartstochtelijke bevestigingen, dan weer tot hartgrondige ontkenningen. Het zal niemand verbazen dat bewijzen voor of tegen nog nooit zijn gevonden. Sterker nog: heden ten dage zal velen de vraag misschien niet eens meer interesseren, laat staan het antwoord. Maar hoe belangrijk is eigenlijk de vraag en staat of valt je geloof bij een bevestigend of ontkennend antwoord? Een gewetensonderzoek.

Veranderende Godsbeelden

Al eeuwen lang hebben mensen zich steeds weer beelden van God geschapen. En evenzoveel eeuwen lang veranderden deze beelden voortdurend en maakten ze plaats voor andere. Godsbeelden zijn ongetwijfeld tijd- en cultuurgebonden.

Zo ontstonden er in het verleden bijvoorbeeld beelden van God als stoplap of horlogemaker. Sommige godgeleerden verklaarden God zelfs dood en deden afstand van de traditionele gedachte aan het bestaan van een 'persoonlijke' God. Anderen stelden de eenzijdig mannelijke godsbeelden hevig onder kritiek. De eerste drie lessen van de oude katechismus (1948) waren er volstrekt duidelijk over: Hij bestaat gewoon, is onzichtbaar, eeuwig en almachtig, weet en ziet alles, heeft *alles* geschapen. De relatief recente katechismus van de katholieke kerk (1995) valt met de deur in huis door het van meet af te hebben over een oneindige, volmaakte en gelukkige God. En onze klassieke geloofsbelijdenis begint vol overtuiging met "Ik geloof in God, de Almachtige Vader, Schepper van hemel en aarde".

*vanmorgen zag ik door de kieren
van de gesloten luiken licht
dat straalde over mijn gezicht
en al het stof als vuur deed vieren.*

*toen werd mijn kamer warm tot op het bot
en op de kast begon de klok te zingen
van ruisende herinneringen
en plotseling verscheen mij god.*

Neeltje Maria Min
uit: *Voor wie ik liefheb wil ik heten*
Amsterdam, 1989

Twijfel en ontkenning

Wetenschap en techniek hebben in de laatste decennia overtuigend aangetoond dat 'de dingen' weliswaar hun geheimen hebben, maar ook hun eigen wetmatigheden. Als het over godsbeelden gaat: God als verheven persoon, als oude man met de witte baard of alwetende wijze die alle touwtjes in handen heeft en bestuurt, is anno 2016 toch echt wel van het toneel verdwenen. Het onderzoek *God in Nederland* (2016) toonde onlangs aan dat momenteel slechts een op de vijf mensen nog gelooft in een persoonlijke God.

Vraag is nu niet alleen, wat de grondtrekken zouden kunnen zijn van het huidige godsbeeld, maar ook of in Zijn bestaan überhaupt nog wordt geloofd. Want toegegeven: je komt Hem (of Haar) in onze moderne samenleving met veel vluchtige en oppervlakkige communicatie niet zo gemakkelijk meer tegen. Niet in de stilte van de natuur, in een liturgische viering of gebed, niet in de diepte van je ellende, tijdens de vreugde van een feest of in het contact

met de ander. Hij (of Zij) is ook mij nog nooit verschenen en eerlijk gezegd neemt de twijfel over Zijn (of Haar) bestaan de laatste jaren eerder toe dan af. Los van de bewijsvoering, komt bij mij voortdurend de gedachte naar boven drijven of God toch eigenlijk niet een bedenksel van de mensheid is, een sluitstuk of verklaring voor een systeem. Dat klinkt misschien onvriendelijk, maar zo is het toch niet bedoeld. De Groningse hoogleraar Frits de Lange (1955) draaide er nog niet zo lang geleden in het dagblad *Trouw* niet langer omheen door te zeggen dat God nog goed paste in een oud wereldbeeld, maar tegenwoordig een zwerfsteen is geworden in het heelal. Hij rekende daarmee definitief af met het godsbeeld van zijn jeugd. Ook arts-filosoof Bert Keizer (1947) liet er tijdens een interview in dezelfde krant geen enkele twijfel over bestaan: "Stel je eens voor dat God bestond, dan is het toch onbestaanbaar dat ik dat niet in de gaten heb?" Dat beiden god(sdienst) en kerk eigenlijk niet nodig hebben om het leven hier op aarde zin en doel te geven, mag duidelijk zijn.

Blijven zoeken

Toch hoeft toenemende twijfel niet gelijk te staan met ontkenning. Anders gezegd: je hoeft niet meteen voor atheïst versleten te worden wanneer je voorzichtig zoekt naar de balans tussen geloof en ongeloof. Ondanks het verminderend kerkbezoek en het dalend aantal gelovigen, het verdwijnen van kerken en de afnemende betekenis van religie en godsdienst in onze huidige samenlevingspatronen zullen we, denk ik, toch altijd op zoek willen blijven gaan naar de zin en bedoeling van ons leven. Deze zoektocht en het eindpunt ervan zal voor iedereen anders zijn; en het zou goed zijn elkaar daarbij met respect tegemoet te treden. Persoonlijk denk ik de komende tijd misschien minder snel bij 'God' uit te komen, maar eerder bij het diepste van mezelf, het wonder of de bron van het leven. Noem het 'God', als symbool of beleving van een onontdekte werkelijkheid die ons altijd zal blijven overstijgen. Want 'God' zal altijd anders en groter zijn dan wij over Hem (of Haar) kunnen zeggen en denken. Of, zoals de Tjechische theoloog Tomas Halik het verwoordt: een mysterie waarmee je eigenlijk nooit klaar bent. Want anders dan problemen kun je mysteries niet oplossen. Je zult geduldig op de drempel ervan moeten blijven staan en zoeken. Misschien verschijnt God je dan plotseling, zoals Neeltje Maria Min ervoer. En misschien krijg je dan een gratis cadeau dat een extra dimensie aan je leven geeft. De basis van Zijn bestaan is immers vertrouwen, zien, horen en voelen: woorden die met jezelf, met je hart te maken hebben. Het godsbeeld van deze tijd zou ik een 'verborgen God' willen noemen. Verborgen, maar niet afwezig. Want "God woont waar men Hem binnenlaat", liet een joodse leraar in een van Martin Buber's vertellingen tegen enkele geleerde mannen zeggen. Een verrassend antwoord op een eeuwenoude, moeilijke vraag.

Jan Simons